

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ฝันกับคนมั่ง : พลวัตความหลากหลายและความซับซ้อนแห่ง อัตลักษณ์ของคนชายขอบ
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอรุณญา ศิริผล
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จามะรี เชียงทอง กรรมการ อาจารย์ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานศึกษาทางมานุษยวิทยาที่พยายามทำความเข้าใจ "กลุ่มชาติพันธุ์มั่ง" หนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนที่สูงในฐานะมนุษย์ผู้กระทำที่ตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐในฐานะผู้ครอบงำกับชาวมั่งในฐานะกลุ่มผู้ด้อยอำนาจจากประเด็นปัญหาเรื่องฝันกับนิยามความหมายยาเสพติดที่ชาวมั่งถูกประทับทราให้กลายเป็นคนผิดศีลธรรม และกลายเป็นคนชายขอบของสังคมใหญ่ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ประยุกต์แนวคิด "กระบวนการกักขัง" เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการกักขังอัตลักษณ์ชาวมั่ง และแนวคิดการตอบโต้ เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มชาติพันธุ์มั่งในฐานะผู้กระทำที่แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อการกักขังอัตลักษณ์ดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการกักขังอัตลักษณ์ชาวมั่งเป็นผลมาจากการสร้างภาพตัวแทน/ชุดนิยามความหมายและปฏิบัติการทางภาษาที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐและกลุ่มวัฒนธรรมครอบงำกับกลุ่มชาติพันธุ์มั่งซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยอำนาจ ซึ่งรัฐได้สร้างภาพ "ความเป็นคนอื่น" ของชาวมั่ง จากภาพลักษณ์หลัก ๆ 3 ภาพในรูปแบบที่แตกต่างกันในบริบทแต่ละช่วงเวลาจนทับซ้อนกันกลายเป็นภาพลักษณ์ชาวมั่งในปัจจุบัน คือ ภาพอัตลักษณ์ชาวมั่งกับฝันที่เชื่อมโยงกับยาเสพติดในบริบทฝันที่กลายเป็นยาเสพติดในสังคมใหญ่ จากนั้น ในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างอุดมการณ์ ภาพชาวมั่งกับฝันถูกนำเสนอมากขึ้นและขยายไปสู่ภาพลักษณ์ของคอมมิวนิสต์-ผู้ทำลายความมั่นคงของชาติ ต่อเมื่อกระแส

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเริ่มเติบโตขึ้นพร้อมๆ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ในยุคทุนนิยม ความเป็นมั่งได้ถูกเชื่อมโยงและขยายไปสู่ภาพตัวแทนอื่นๆ คือ ภาพของผู้ทำลายป่า จนกระทั่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มเติบโตขึ้นในเวลาต่อมา ภาพอัตลักษณ์ชาวมั่งได้ถูกขยาย ไปสู่ การเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์เหล่านี้เมื่อได้รับการยอมรับจาก สังคมภายนอกทั้งด้วยความเคยชินหรือด้วยเหตุผลอื่นใด ภาพลักษณ์ว่าด้วยความเป็นคนอื่นของ ชาวมั่งจะถูกแปลงและตกผลึกลงสู่ระดับอุดมการณ์ของผู้คนในสังคมทั่วไปที่ยอมรับเป้าหมายและ ยุทธวิธีการต่อสู้ทางการเมืองและกลายเป็นแนวคิดครอบงำที่สังคมทั่วไปเชื่อและยอมรับว่าชาวมั่ง เป็นผู้ที่ทำลายศีลธรรมของสังคม และด้วยภาพตัวแทนทางการเมืองนี้เองที่ได้สร้างความชอบธรรม ให้กับรัฐในการเข้าไปควบคุมและจัดการชีวิตของชาวมั่งผ่านกระบวนการใช้อำนาจต่าง ๆ ของรัฐ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า ในบริบทที่ชาวมั่งถูกบีบให้มีทางเลือกในการดำรง ชีวิตตามวัฒนธรรมของตนน้อยลงและขณะที่บริบทของโลกกลับเปิดกว้างขึ้นจากการให้ความสำคัญ ลำคัญในประเด็นสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชน การเมืองนิเวศ และความเป็นชาติพันธุ์ที่เปิดพื้นที่ให้ กับชาวมั่งและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้แสดงตัวตนในเวทีเศรษฐกิจ-การเมืองระดับข้ามชาติ กระบวนการ กักขังอัตลักษณ์ชาวมั่งโดยรัฐเริ่มถูกท้าทายมากขึ้น ในบริบทนี้จึงเปิดช่องว่างให้กลุ่มชาติพันธุ์ มั่งได้แสดงปฏิกิริยาต่อการกักขังอัตลักษณ์ของรัฐใน 2 ลักษณะคือ การตอบโต้ต่อกระบวนการกัก ขังและ การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับรัฐและวาทกรรมครอบงำ โดย

ลักษณะแรก การตอบโต้เกิดขึ้นในสองระดับคือ การตอบโต้ระดับชุมชน กับ การตอบ โต้ระดับปัจเจก โดยการตอบโต้ระดับชุมชนถูกแสดงให้เห็นจากวิธีคิดและวิถีปฏิบัติของหมอยาพื้น บ้านซึ่งทำการวิพากษ์วิจารณ์การแพทย์แผนใหม่และนิยามความหมายฝันของรัฐ, การที่ชาวบ้าน ดื้อแพ่งและเพิกเฉยต่ออำนาจรัฐเพื่อแสดงการต่อต้านอย่างแอบแฝง และการตีความใหม่เรื่องผีก่อ กายร้ายของหมอผีพื้นบ้าน ส่วนการตอบโต้ในระดับปัจเจกเป็นการปฏิเสธอำนาจรัฐด้วยการประทด ประชันของหญิงชาวมั่งยากจน

ลักษณะที่สอง เป็นการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับรัฐและวาทกรรมครอบงำ โดยชาว มั่งเลือกปรับเปลี่ยนกับภาพลักษณ์บางภาพที่กักขังอัตลักษณ์ของชาวมั่งเอาไว้ ได้แก่ ภาพลักษณ์ ชาวมั่งกับผีที่เป็นยาเสพติด ชาวมั่งเลือกปรับเปลี่ยนในระดับชุมชนด้วยการ สร้างภาพ "ชุมชน ปลอดภัยยาเสพติด" เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ทางการเมือง ทำการ ปรับกฎเกณฑ์ทางสังคม/ชุม ชน ด้วยการจำแนกวัตถุประสงค์ของการใช้ผีเป็นยากับการค้ากำไรออกจากกัน และรักษากฎ เกณฑ์ทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานหลักการ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในทางวัฒนธรรมเอาไว้ ขณะ

ที่การเลือกปรับเปลี่ยนต่อภาพลักษณ์มังชาวเขาทำลายป่าเกิดขึ้นใน ระดับชุมชน ในรูปแบบการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผู้ขัดแย้ง

ส่วนการปรับเปลี่ยนต่อภาพลักษณ์ความเป็นม้งด้านลบที่ทับซ้อนกันหลากหลายภาพเกิดขึ้นในระดับกลุ่มที่เลือกปรับเปลี่ยนแตกต่างกัน ได้แก่ การเป็นผู้ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจของชาวม้งที่มีฐานะในกลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มคนรุ่นใหม่, การเป็นผู้ประสบความสำเร็จทางการศึกษา - อาชีพการงานก้าวหน้าในกลุ่มชาวม้งคนรุ่นใหม่ เพื่อเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของชาวม้งเข้ากับบทบาทอื่นๆ ที่สังคมวงกว้างให้การยอมรับแล้วใช้บทบาทเหล่านี้มานิยามอัตลักษณ์ม้งขึ้นใหม่ในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับรัฐและโลกภายนอกจากประสบการณ์การเรียนรู้ของตน

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาได้พบเงื่อนไขสำคัญในการแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อกระบวนการกักขังอัตลักษณ์ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเชิงสัญลักษณ์ ในฐานะโครงสร้างที่รัฐสถาปนาอำนาจของตนผ่านระบบการศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองลงสู่ระดับจิตสำนึกของคนทั่วไป และโดยเฉพาะชาวม้ง กับ ชาวม้งในฐานะที่เป็นผู้กระทำที่มีความแตกต่างหลากหลายจากประสบการณ์การเรียนรู้ รุ่นวัยและชนชั้นที่แตกต่างกัน ทำให้ชาวม้งกลุ่มต่างๆ เลือกที่จะปรับเปลี่ยนหรือตอบโต้ต่อกระบวนการกักขังอัตลักษณ์ด้วยภาพลักษณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกันด้วย

จากผลการศึกษา ทำให้ค้นพบนัยสำคัญในประเด็น "อัตลักษณ์" ทางชาติพันธุ์สองประการคือ ประการแรก อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอไป ไม่ว่าจะ ชาวม้งกลุ่มใด หรือแม้แต่ว่ารัฐให้มียุทธศาสตร์ความหมายอย่างหยุดนิ่งตายตัวเป็นแบบเดียวเสมอไป แต่ "อัตลักษณ์" ความเป็นชาติพันธุ์กลับเป็นการสร้างขึ้นและสามารถถูกสร้างขึ้นใหม่ให้ความหลากหลายและซับซ้อน มีความเลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้เป็นยุทธวิธีในการต่อรองและนำเสนอตัวเองที่เลื่อนไหลไปตามเงื่อนไข สถานการณ์และผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และประการที่สอง อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไม่อาจถูกมองเป็นหนึ่งเดียวแบบ "ชนเผ่า" ดั้งเดิมที่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจง แต่อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของชาวม้งกลับมีความหลากหลายซับซ้อนที่ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเชิงสัญลักษณ์ในฐานะโครงสร้างที่รัฐกระทำการครอบงำกับผู้กระทำที่มีชีวิตอันแตกต่างหลากหลายซับซ้อนมากขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ ฐานะชนชั้น และรุ่นวัย ทำให้การเลือกยอมรับและแสดงอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มต่างแตกต่างกันไป

Thesis Title	Opium and the Hmong : Dynamism, Diversity and Complexity of Identities of a Marginal People	
Author	Miss Aranya Siriphon	
M.A.	Social Development	
Examining Committee	Professor Dr. Yos Santasombat	Chairperson
	Assistant Prof. Dr. Jamaree Chiengthong	Member
	Lecturer Dr. Anan Ganjanapan	Member

ABSTRACT

This thesis is an ethnographic study of a Hmong community in the mountainous area of Chiang Rai within the context of hegemonic power relations between the Thai State as the dominant group and the Hmong as a subordinate group. It focuses on relations within the opium discourse in the mainstream society that stigmatize the Hmong as opium producers, dealers, and consumers - branding them as undesirable people with lower morality.

The concept of containment strategies is used to analyze the containment process of Hmong identities, and the concept of altered resistance is used to explain the Hmong as actors who response to this containment.

This study indicates that Hmong identity containment has been the result of the construction of negative representations and discursive practices in the context of Thai state hegemonies. The Thai state has constructed the "otherness" of Hmong in terms of three representations in different historical context. The first representation is Hmong and opium as narcotic growers in the context of illegal drug. The second

representation, in the political conflict between communist and liberalist, is the image of Hmong as a threat to nation security. And the third has two sides in the context of forest reservation and tourism industry. The one side is Hmong who damage the forest and another side is the image of Hmong as a cultural product to promote for tourism.

This containment of Hmong identities makes people in the mainstream society accept the negative representations either consciously or unconsciously. When the people in the mainstream society who accept the politically motivated myths and misrepresentations, then the negative representations as the otherness of Hmong are gradually transformed to political representations and become fixed in mainstream society's consciousness. By these representations, the state can legitimize its power and expansion to control over Hmong's lives.

Within the context of increasing globalization, however, the world is changing from a national orientation to an international orientation in economic and politic spheres. The issues of communities right, human right, political ecology and ethnicity take on new dimensions with respect to the struggles, protests, and resistances of marginal peoples. The present study contends that this re-orientation destabilizes the Thai State and opens up more social space for the Hmong to respond to the state's discursive practices. The reactions by the Hmong to this process can be divided into two types:

First is resistance to Thai state and discursive practices at two levels: community and individual. Community resistance can be classified according to three main groups: (1) the practices of the Hmong healer in terms of traditional medicine; (2) the re-explanation or rationalization of "opium" by the Hmong practitioners; and (3) the activities of the Hmong through their hidden transcript, secretly producing and maintaining the use of opium for medicinal purpose the way it used to be in former times. Individual resistance can be manifested through overt sarcastic practices by poor Hmong woman as individuals with her way of surviving and denying control by the nation state at the same time.

Second is assimilation to the Thai nation state and discursive practices to local adaptation. In terms of drug representation, many Hmong, by community level, react by creating political images of the Hmong as a "drug-free community", by rearranging social systems and adapting to various state development projects. Younger generations of Hmong, by group level, increasingly define themselves as highly educated and adopt the worldview of the mainstream Thai society.

The study also discusses the diversity, dynamism and complexity of Hmong's social experiences and responses to hegemonic practices. It contends that the boundaries of ethnic identities cannot be defined by any particular group, be the Hmong elders, the younger Hmong or the Thai State and dominant group. Ethnic identities can, however, be constructed and reconstructed in responses to changing factors and situations so that they are flexible, transformative and open for negotiations. Moreover, ethnic identities are as diverse, dynamic and complex, as class, generation and the social experiences of human agency.